

Õiguskantsler

Teie 30.12.2013 nr

Meie 20.06.2014 nr 7-4/140044/1402742

**Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta
Vahetu sunni kohaldamine**

Lugupeetud []

Tänan, et pöördusite minu poole oma 30.12.2013 kaebusega, milles väitsite, et politseiametnikud rikkusid Teie õigusi.

Teatan, et olles tutvunud Teie pöördumise, Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefekti seisukohtade ning asjakohaste õigusnormidega, ei tuvastanud ma Teie õiguste rikkumist.

Järgnevalt selgitan Teile oma arvamust.

1. Asjaolud ja menetluse käik

1.1. Teie 30.12.2013 kaebus

1. Selgitasite oma pöördumises, et 07.11.2013 tekkis Teil Jõhvi linnas konflikt politseiametnikuga, mis lõppes sellega, et Teid toimetati politseihoonesse ning seal kasutasid politseiametnikud Teie suhtes füüsilist jõudu ja käeraudu. Viimasest tingituna, pöördusite Te samal päeval Jõhvi haiglasse, kus tervishoiutöötaja tuvastas Teie vasakul randmel ca 1,5 cm kriimustuse.¹ Lisaks väitsite, et politseiametnikud ei lubanud Teil helistada advokaadile.

2. Politseiametnike võimaliku õigusvastase tegevuse tõttu esitasite kaebuse Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri. Ida prefektuuri vastusest Teie kaebusele nähtub, et politseiametnike tegevus oli prefektuuri hinnangul põhjendatud ja õiguspärane.²

3. Teie väidete kontrollimiseks koostasın teabe nõudmise Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri prefektile.³

¹ 07.11.2013 koostatud patsiendikaart nr R464868.

² Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri 13.12.2013 kiri nr 2.1-3/188413-2.

³ Õiguskantsleri 14.01.2014 kiri nr 7-4/140044/1400196.

1.2. Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri seisukoht⁴

4. Prefekt selgitas oma vastuses minu teabe nõudmisele, et 07.11.2013 külastasid politseiametnikud Teie elukohta põhjusel, et Teie suhtes oli 06.08.2013 alustatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 66³ alusel väärteomenetlus nr 2440,13,006233 selle kohta, et Te jalutasite üldkasutataval territooriumil koeraga, kes ei olnud rihma otsas ega suukorvistatud. Taoline tegevus kvalifitseeriti koerte ja kasside pidamise eeskirja rikkumiseks.

5. Prefekt kinnitas, et enne Teie elukoha külastamist oli kohtuväline menetleja saatnud Teile kaks kutset menetleja juurde ilmumiseks. 03.09.2013 saadeti kutse aadressile Puru tee 35-55, Jõhvi ja 09.09.2013 saadeti kutse aadressile Kuldreneti 65, Jõhvi. Mõlemal juhul Te kutset kätte ei saanud. Prefekt väitis, et kuna Te kutseid kätte ei saanud, siis lasub tulenevalt väärteomenetluse seadustiku (VTMS) §-st 39 kohtuvälisel menetlejal kohustus isiku asukoha väljaselgitamiseks ning sellel eesmärgil politseiametnikud Teie võimalikku elukohta külastasid.

6. Täpsemalt kirjeldab prefekt, et 07.11.2013 sõitis piirkonnapolitseinik J.V. koos kohaliku omavalitsuste menetlusteenistuse järelevalveinspektori P.L.-iga aadressile Kuldreneti 65, Jõhvi. Kohapeal selgus, et kedagi kodus ei olnud, ca 5 minuti möödudes saabus jalgrattal maja juurde naisterahvas ning selgus, et tegemist on Teiega. Teile tehti ettepanek menetlustoimingute läbiviimiseks istuda menetlusteenistuse autosse. Viimast Te ka tegite, kuid kui Teile selgitati menetlustoimingute põhjusi, siis Te ärritusite ja muutusite agressiivseks. Kuna ametnikud sündmuskohal leidsid, et Te võite väärteomenetlust takistada või soovite sellest kõrvale hoiduda, siis toimetati Teid Jõhvi konstaablajaokonna ruumidesse. Politseihoones Teid kambris ei paigutatud.

7. Prefekt väitis, et hinnanguliselt viibisite politseihoones ametiruumides ca tund aega. Teie toimetamist politseisse ja politseihoones viibimist ei dokumenteeritud.

8. Väärteomenetluse asjaolude väljaselgitamiseks toimus Teiega vestlus, mida ei protokollitud. Hoones viibimise ajal väljastas menetlusteenistuse järelevalveinspektor Teile kutse kohtuvälise menetleja juurde ilmumiseks.

9. Teie suhtes füüsilise jõu ja muude vahetu sunni meetmete kasutamise kohta märkis prefekt, et Teie toimetamisel sõidukist politseihoonesse tekkis Teil ootamatu raevuhoog, mille käigus sõimasite ametnikke. Politsei ametiruumides hakkasite ametnike töölaualt asju maha loopima ja ründasite kätega vehkides piirkonnapolitseinik M.S.-i. Korduvatele korraldustele korrarikkumine lõpetada Te ei allunud ja politseiametnikud otsustasid ohu tõrjumiseks ja korrarikkumise lõpetamiseks kasutada vahetut sundi. Prefekti kinnitusel juhindusid politseiametnikud seejuures politsei ja piirivalve seaduse (PPVS) § 7¹³ lõikest 4 ja PPVS § 30 lõigetest 1,2 ja 3. Täpsemalt kohaldati Teie suhtes füüsilist jõudu ja käeraudu. Käeraudu kasutati ajavahemikus 07.11.2013 kell 13.30-13.50.

10. Prefekt lisas oma vastusele politseiametnike koostatud protokollile järelevalve meetme kohaldamise kohta, milles kajastub vahetu sunni kohaldamine Teie suhtes.

11. Prefekt kinnitas, et politseiametnikud ei keelanud Teil advokaadile helistamist. Prefekti sõnul helistasite Te advokaadile, kuid telefon ainult kutsus ja keegi ei vastanud.

⁴ Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri 14.02.2014 kiri nr 2.1-4/8340-2.

2. Õiguskantsleri seisukoht

12. Käesoleval juhul on Teie kaebusest tulenevalt asjakohane leida vastus kolmele küsimusele – kas Teie toimetamine politseihoonesse oli õiguspärane (1), kas Teie suhtes vahetu sunni rakendamine oli õiguspärane (2) ning kas Teile võimaldati advokaadile helistamist (3).

2.1. Politseihoonesse toimetamise õiguspärasus

13. Põhiseaduse (PS) § 20 sätestab igäuhe õiguse vabadusele ja isikupuutumatussele. Samast sätest tulenevalt ei ole õigus vabadusele ja isikupuutumatussele siiski absoluutne õigus. Lubatavad vabaduse võtmise alused on sätestatud PS § 20 lõikes 2.

14. PS § 20 lõikes 2 toodud vabaduse võtmise lubatavad alused saab jagada kaheks: ühed, mis on valdavalt realiseeritavad süüteomenetluses (punktid 1 ja 3), ja teised, mis peaaesjalikult kujutavad haldusõiguslikku kinnipidamist (punktid 2, 4, 5, 6). Vastavalt vabaduse võtmise meelevaldsuse keelule – vabaduse võib võtta vaid seaduses sätestatud juhtudel ja korras – peavad kinnipidamise alus ja kord olema sätestatud vastava valdkonna seaduses.

15. Süüteomenetluses kinnipidamise ja vabaduse võtmise alused ning kord sisalduvad kriminaalmenetluse seadustikus ja väärteomenetluse seadustikus. Kuna Teie suhtes oli alustatud väärteomenetlust, siis on asjakohane keskenduda just väärteomenetluse õiguslikule regulatsioonile.

16. Isiku kinnipidamist väärteomenetluses reguleerib VTMS § 44, mille lõike 1 punktide 1-4 kohaselt võib isikut, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta on toime pannud väärteo, kuni 48 tundi kinni pidada, kui ta püüab põgeneda, ei ole tuvastatud tema isikut, ta võib jätkuvalt toime panna väärtegu, ta võib väärteomenetlust takistada või sellest kõrvale hoida.

17. Prefekti vastusest nähtub, et kuna ametnikud sündmuskohal leidsid, et Te võite väärteomenetlust takistada või soovite sellest kõrvale hoiduda, siis toimetati Teid Jõhvi konstaablijaokonna ruumidesse. **Viimane võib viidata sellele, et Teid peeti kinni VTMS § 44 lg 1 p 4 alusel.**⁵ Samas ei koostatud Teie kinnipidamise kohta VTMS § 46 kohast kinnipidamise protokoll. Kui tõepoolest Teie politseihoonesse toimetamine lähtus VTMS § 44 lg 1 punktist 4, siis on kinnipidamise protokoll koostamata jätmise võimalik rikkumine. Kuna tegemist ei ole sisuliselt avalduselust küsimust puudutava eksimusega, siis ei pea ma antud hetkel vajalikuks politseile soovitusse või ettepaneku tegemist, kuid saadan koopia käesolevast kirjust prefektile.

18. Protokoll koostamata jätmise küsimuses soovitusse või märgukirja tegemisest loobumise põhjendusena toon teisalt esile selle, et Teile Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuurist saadetud kirjas on tõdetud, et Teid toimetati politseihoonesse kinnipidamise otsustamiseks.⁶ Selline käsitus võib viidata asjaolule, et Teid ei peetud kinni mitte VTMS § 44 alusel, vaid toimetati politsei ametiruumi menetlustoiminguteks.

19. VTMS § 44 lõige 5 sätestab, et kui isikut ei peetud kinni VTMS § 44 lõikes 1 sätestatud alustel, ei loeta isiku ülekuulamise või tema suhtes muu menetlustoimingu tegemise aega isiku kinnipidamiseks.

⁵ VTMS § 44 lg 1 p 4 sätestab, et isikut, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta on toime pannud väärteo, võib kuni 48 tundi kinni pidada, kui ta võib väärteomenetlust takistada või sellest kõrvale hoida.

⁶ Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri 13.12.2013 kiri nr 2.1-3/188413-2.

20. Eelnevalt viidatud normidest tulenevalt eristab väärteomenetluse seadustik isiku kinnipidamist ning tema vabaduse piiramist menetlustoimingute teostamiseks. Taolist seisukohta kinnitab asjakohane õiguskirjandus, milles on leitud, et kinnipidamisena väärteomenetluse seadustiku tähenduses ei käsitleta isiku lühiajalist vabaduse piiramist muude menetlustoimingute tegemiseks (nt ülekuulamine).⁷

21. Mõõnan, et kui lähtuda käsitlest, et Teid ei peetud VTMS § 44 lõike 1 alusel kinni, vaid Teid allutati menetlustoimingutele, mis tingis Teie viimise politsei ametiruumi, siis on sisuliselt tegemist PS § 20 kaitsealasse mahtuva põhiõiguse riivamisega. Silmas tuleb pidada aga seda, et vahe menetlustoiminguteks vabaduse piiramise ja vabaduse võtmise (kinnipidamise) vahel ei ole alati niivõrd olemuslik, kui astmeline ja määraline, lisaks tuleb arvestada vabaduse võtmise liiki, kestust, mõju ja viisi.⁸ Teisisõnu võib asuda seisukohale, et kinnipidamine ja menetlustoimingute allutamiseks isiku vabaduse piiramine on erineva intensiivsusega. Olemuslikult on aga mõlemad vabadusõiguse riived kehtiva väärteomenetluse seadustiku kohaselt lubatavad. Üldjoontes võib tõdeda, et igasugune menetlustoimingute allutamine võib vähemalt kaudselt kaasa tuua isiku mõnda vabadusse negatiivse sekkumise – isik on kohustatud menetlustoimingu ajal viibima menetleja poolt nõutud kohas ja käituma nõutaval viisil. Olgu selleks siis ametiruum, -sõiduk või ka muu koht, kust isik lahkuda ilma tõsiste tagajärgedeta ei saa. Viimaste all pean silmas näiteks vahetu sunni rakendamise võimalust, kui menetlusalune isik eirab menetlustoimingu ajal menetleja korraldust.

22. Lisaks sellele, et abstraktselt võib isiku vabadust kas siis VTMS § 44 lõike 1 kohaselt kinnipidamiseks või menetlustoimingu teostamiseks piirata, peab taoliseks tegevuseks olema ka sisuline vajadus. Kõnealusel juhul otsustasid ametnikud Teid toimetada ametiruumi, kuna Te muutusite agressiivseks ja ametnikud leidsid, et Te võite väärteomenetlust takistada või soovite sellest kõrvale hoiduda. **Seega tagasid ametnikud Teie toimetamisega politsei ametruumi väärteomenetluse läbiviimist. Taoline eesmärk on minu hinnangul lubatav ning ma ei näe Teie ametiruumi toimetamises õigusvastast tegevust.**

2.2. Vahetu sunni kohaldamise õiguspärasus

23. Teie kaebusest ning prefekti vastusest minu teabe nõudmisele nähtub, et Teie suhtes kohaldati vahetut sundi. Täpsemalt füüsilist jõudu ja käeraudu.

24. Põhiõiguste seisukohalt märgin, et käeraudade jm erivahendite ning jõu kasutamine riivab eeskätt PS §-s 20 sätestatud õigust isikupuutumatusse. Viimast on tõdetud ka Riigikohtu praktikas.⁹ Riive seisneb isikuvabaduse (eeldõige füüsilises) piiramises, kuna takistatakse isiku liikumisvõimalusi ning ta on sunnitud olema ja liikuma kindlas kehaasendis või tekitatakse näiteks isikule füüsilise jõuga tervisekahjustusi. Erivahendi ja jõu kasutamine peab põhiseadusest tulenevalt vastama seaduses sätestatud alustele ja korrale ning erivahendi kasutamisega kaasnev riive peab olema proportsionaalne, s.t sobiv, vajalik ja proportsionaalne kitsamas tähenduses ehk mõõdukas (PS § 11).¹⁰ Seetõttu analüüsingi järgnevalt seda, kas Teie suhtes füüsilise jõu ja

⁷ I.Koolmeister jt. Väärteomenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn. Juura 2007. Komm nr 9 §-le 44, lk 73.

⁸ Vt ka RKHKo 24.11.2005, nr 3-3-1-61-05 p 33. Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohtu 22.02.1994 otsus asjas nr 12954/87 Raimondo vs. Itaalia, p 39.

⁹ RKHKo 10.01.2008, nr 3-3-1-65-08, p 19.

¹⁰ Euroopa Inimõiguste Kohus on korduvalt rõhutanud, et üldjuhul ei tekita käeraudade kasutamine küsimust Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÖK) artikli 3 (kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada) rikkumisest, kui see on seotud seadusliku vahistamise või kinnipidamisega ning ei kujuta endast vägivalda kasutamist või vägivalda avalikku demonstreerimist, mis ületavad asjaolusid arvestades mõistlikkuse piiri.

erivahendi kasutamiseks oli olemas õiguslik alus ning kas kõnealused tegevused olid proportsionaalsed.

2.2.1. Erivahendi ja jõu kasutamise alus

25. PS § 3 lg 1 lause 1 sätestab, et riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Nimetatud norm sätestab legaalsuse põhimõtte, millest tulenevalt peab riigivõimu teostamiseks olema õiguslik alus. Teisisõnu tohib riik (sh politsei) tegutseda üksnes õigusaktidega ettenähtud piirides. Seega peab isiku suhtes jõu ja erivahendi (käeraudade) kasutamiseks olema vastav õiguslik alus.

26. PPVS § 26 sätestab, et vahetu sund politsei ja piirivalve seaduse tähenduses on füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõuga, erivahendiga või relvaga. PPVS § 27 punkti 1 kohaselt on politsei erivahendiks ka käeraud.

27. Üldise vahetu sunni lubatavuse sätestab PPVS § 30. Kõnealuse sätte esimese lõike kohaselt on vahetu sunni kohaldamise õigus politseiametnikul. Teine lõige lubab politseiametnikul kohaldada vahetut sundi juhul, kui isikule kehtiva haldusaktiga ohu tõrjumiseks või korrariikkumise kõrvaldamiseks pandud kohustuse täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik.

28. Käeraudade kui ühe vahetu sunni teostamise vahendi kasutamiseks on täpsemad õiguslikud alused sätestatud PPVS §-s 32, mille lõike 1 kohaselt võib politsei isiku suhtes kasutada käeraudu, kui isikult on seaduse alusel võetud vabadus ning on alust arvata, et ta võib:

- 1) rünnata teist isikut, osutada politseiametnikule või abipolitseinikule füüsilist vastupanu või kahjustada suure väärtusega varalist hüve;
- 2) põgeneda või teda võidakse ebaseaduslikult vabastada või
- 3) ennast vigastada või enese tappa.

29. Eelnevatest normidest lähtudes on politseiametnikul abstraktselt õigus teatud juhtudel kasutada isiku suhtes nii füüsilist jõudu kui ka käeraudu. Küll peavad taoliste meetmete rakendamiseks olema täidetud viidatud sätetes toodud tingimused. Teiega juhtunu asjaolusid hinnates selgub, et politseiametnikud rakendasid füüsilist jõudu vaid käeraudade paigaldamiseks. Seetõttu ei käsitle ma füüsilise jõu kasutamist Teie suhtes eraldi, vaid loen seda antud juhul käeraudade kohaldamise lahutamatuks osaks ja analüüsin üksnes käeraudade kasutamise õiguspärasust.

30. Nagu eelnevalt viitasin, lubab PPVS § 32 lg 1 kasutada politseiametnikul käeraudu, kui täidetud on kaks tingimust. Esiteks peab isikult, kelle suhtes käeraudu kasutatakse, olema seaduse alusel võetud vabadus.

31. Teie vabaduse piiramist analüüsisin käesoleva kirja eelmises alapeatükis (2.1) ning leidsin, et vabaduse võtmist või selle piiramist tuleb käsitleda materiaalselt ja asusin seisukohale, et ka politsei ametiruumis menetlustoimingutele allutamine kujutab endast isiku kinnipidamist ning seega oli Teie juhtumi puhul täidetud politsei ja piirivalve seaduses käeraudade kohaldamise üks eeldus – seaduse alusel vabaduse võtmine.

32. Teiseks eelduseks käeraudade kasutamisel on vähemalt ühe PPVS § 32 lõike 1 punktides 1, 2 või 3 sätestatud tingimuse esinemine. Eelnevalt viidatud prefekti seisukohast nähtub, et ametnikud pidasid Teie käitumist agressiivseks. Minule teadaolevate andmete pinnalt võib tõdeda, et Teie käitumises väljendus PPVS § 32 lg 1 punktis 1 sätestatud tegevus – rünne ja

vastupanu osutamine politseiametnikule. Täpsemalt on Politsei- ja Piirivalveameti seisukohas fikseeritud, et Te ei allunud politseiametniku seaduslikule korraldusele, Teie kõneviis oli ründav (sõimav), Te loopisite asju ja ründasite kätega vehkides piirkonnapolitseinikku. Mõõnan, et protokollist¹¹, mis Teie suhtes vahetu sunni kohaldamise kohta koostati, ei nähtu konkreetset rünne ametniku suhtes, vaid pelk tõdemus, et Teie käitumine oli ebaadekvaatne, Te tülitasite ametnikke ning muutusite agressiivseks. Olen varasemalt juhtinud politsei tähelepanu sellele, et agressiivsus on isiku käitumise seisund, mis ei väljenda selgelt vahetut ohtu ning dokumentides tuleb siiski detailselt kirjeldada vahetule sunnile allutatud isiku tegevust (jm vahetu sunni asjaolusid).¹² Ma ei pea antud küsimuses uuesti Politsei- ja Piirivalveametile soovitusete tegemist vajalikuks, kuna edastan Ida prefektile koopia käesolevast kirjast.

33. Mõistan, et Teile ei pruukinud meeldida politseiametnike poolt Teie suhtes väärteomenetluse läbiviimine, kuid olen kindlal seisukohal, et teenistuskohustusi täitvate politseiametnike korraldustele mitteallumine ning politseiametniku ründamine ei ole lubatav. Isik peab oma vastuväited politseiametnike tegevusele esitama seadusega sätestatud korda järgides.

34. Minu hinnangul oli antud juhul käeraudade kohaldamiseks olemas õiguslik alus ning vastavates normides sätestatud formaalsed eeldused täidetud.

2.2.2. Erivahendi kasutamise proportsionaalsus

35. Lähtudes eelnevast hinnangust, et Teie suhtes oli erivahendi ja jõu kasutamiseks olemas õiguslik alus, analüüsin järgnevalt, kas kõnealuste meetmete kasutamine oli mõõdupärane. Mõõnan, et olukorras, kus tavapärase menetlustoimingu käigus kasutatakse menetlusaluse isiku suhtes jõudu ja käeraudu ning Teil tuli sündmustest põhjustatud üleelamiste tõttu pöörduda tervishoiuteenuse osutaja poole, on Teil arusaadavalt tekkinud küsimus, kas Teie suhtes kohaldatud abinõud olid põhjendatud ja kas nende kasutamine oli mõõdapäasmatu.

36. Mõõdupärasuse (proportsionaalsuse) kontrollimine eeldab esmalt erivahendi kasutamise eesmärgi määratlemist.

37. Kõnealusel juhul oli Teie suhtes erivahendi kohaldamise eesmärk tagada politseiametnike ohutus, lõpetada korrarikkumine ning tagada väärteomenetluse läbiviimine.

38. Riigikohus on oma praktikas käsitlenud politsei õigust kasutada erivahendit ning proportsionaalsuse printsiipi nende rakendamisel. Riigikohus rõhutab, et erivahendi kasutamine on põhjendatud üksnes juhul, kui muude, leebemate vahendite kasutamise võimalused on ammendatud või sellised vahendid on olukorra eripära arvestades sobimatud. Erivahendi kasutamise aluste olemasolul tuleb valitud erivahendi kohaldamisel hoiduda inimese tervise kahjustamisest, valu põhjustamisest ning isiku ja inimväärikuse alandamisest suuremal määral, kui see on konkreetset juhul vältimatu.¹³

39. Proportsionaalsuse põhimõttele vastavust kontrollitakse järjestikuliselt kolmel astmel – kõigepealt abinõu sobivust, siis vajalikkust ja vajadusel ka proportsionaalsust kitsamas tähenduses ehk mõõdukust. Abinõu on sobiv, kui see soodustab eesmärgi saavutamist. Vaieldamatult ebaproportsionaalne on sobivuse mõttes abinõu, mis ühelgi juhul ei soodusta eesmärgi saavutamist. Vajalikkuse kriteerium tähendab proportsionaalsuse hindamisel, et

¹¹ Lisatud Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri 14.02.2014 kirjale nr 2.1-4/8340-2, protokollil registreerimise number või kuupäev puudub.

¹² Õiguskantsleri 27.02.2012 kiri nr 7-7/120268/1200907.

¹³ RKHKo 10.01.2008, nr 3-3-1-65-07, p 20.

eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, isikut vähem koormava abinõuga, mis on eesmärgi saavutamiseks vähemalt sama efektiivne kui esimene. Mõõdukuse hindamise puhul on olulised põhiõiguste riive intensiivsus ja riivet õigustavate põhjuste kaalukus: mida intensiivsem on riive, seda kaalukamad peavad olema seda õigustavad põhjused.

40. PPVS § 30 lg 2 lubab politseiametnikul kohaldada vahetut sundi juhul, kui isikule kehtiva haldusaktiga ohu tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks pandud kohustuse täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik. Kõnealuses normis on sätestatud range proportsionaalsuse nõue ehk teisisõnu peab vahetu sunni kasutamine olema viimane meede, mida rakendatakse alles siis, kui kõik teised võimalused on ammendunud või erinevatel põhjustel kohaldamatud (nt õigel ajal).

41. PPVS § 32 lg 1 p 1 lubab käeraudu kasutada mh olukorras, kus isik võib osutada vastupanu või allumatust ametnikele. Seega võib teatud tingimustel käeraudu kasutada juba sellisel juhul, kus ametnikel on põhjendatud kahtlus, et isik võib osutada allumatuks või vastupanu osutavaks. Antud juhul nähtub prefekti seisukohast, et käeraudade rakendamine toimus aga juba asetleidva ründe jätkumise tõrjumiseks. Võib tõdeda, et lisaks muudele eesmärkidele, mida nimetasin varasemalt, omas kõnealuse meetme kohaldamine ka ametnike enesekaitsest tühendust.

42. Konkreetset juhul nähtub menetluse käigus kogutud dokumentidest, et politseiametnikud proovisid Teie ägestumisest lähtuvat korrarikkumist politseihoones lõpetada esmalt vahetut sundi rakendamata. Nimelt selgub menetlusega kogutud materjalidest¹⁴, et politseiametnik M.S. andis Teile korduvalt korralduse lõpetada ametnike sõimamine ning asjade loopimine, kuid kõnealuseid korraldusi Teie ei täitnud. Ühtlasi takistasite oma tegevusega vääртеomenetluse läbiviimist. Politseiametniku korralduste täitmise ja vääртеomenetluse toimetamise tagamiseks ning Teist lähtuva korrarikkumise lõpetamiseks rakendasid politseiametnikud vahetut sundi.

43. Võimalikest vahetu sunni vahenditest valiti Teie rahustamiseks käeraudad ning neid kasutati kuni Teie rahunemiseni. Koostatud protokoll kohaselt ca 20 minutit. Käeraudu ning muid sidumisvahendeid, mida politsei ja piirivalve seadus lubab kasutada, võib oma eesmärgilt pidada ohjeldusvahenditeks, millega fikseeritakse ründav või muul viisil ohtlik isik kindlasse kehaasendisse ning piiratakse tema liigutamisolatust. Piiratud liigutamisolatus aitab saavutada erivahendi kasutamise eesmärki – isiku ründe lõppemist või selle olulisel määral takistamist. Käeraudadele alternatiivset vahendit, mis taolises olukorras oleks vähemalt sama efektiivne aga isiku põhiõigustele vähem riivav, õiguskord ei sätesta. Nii rahustustool või -voodi on oma mõjult veelgi intensiivsemad.

44. Siinkohal märgin veelkord, et Teie ja politseiametnike seisukohad on sündmuste käigu osas mõnevõrra vastuolulised, kuid mul ei ole paraku ühtegi võimalust koguda lisatõendeid. Samuti ei ole mul alust kahelda politseiametnike väidetes.

45. Kokkuvõtteks leian, et lähtudes Teiega juhtunu tõttu algatatud menetlusega kogutud materjalidest, oli Teie suhtes erivahendi kasutamine proportsionaalne.

2.3. Advokaadile helistamine

46. Olete oma pöördumises väitnud, et avaldusaluste sündmuste käigus ei lubanud politseiametnikud Teil helistada oma advokaadile.

¹⁴ Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuuri 13.12.2013 kiri nr 2.1-3/188413-2.

47. Prefekt kinnitas aga, et politseiametnikud ei seadnud Teile takistusi advokaadiga suhtlemiseks ning Te proovisite viimasele ka helistada, kuid advokaat Teie kõnele ei vastanud.

48. Kõnealuses küsimuses ei saa ma Teie õiguste rikkumist tuvastada ega koguda ka täiendavaid tõendeid, kuid mul ei ole põhjust prefekti väidetes kahelda.

3. Kokkuvõtteks

49. Austatud [], võin mõista Teie pahameelt, mis on tingitud politseiametnike käitumisest. Samal ajal palun Teil aru saada sellest, et politseiametnikud on võimuesindajad, kellelt ühiskond ootab, et nad tagaksid avaliku korra ja inimeste turvatunde. Selleks peab politseiametnik olema valmis kiirelt vastu võtma otsuseid ja seda ka pingelises olukorras, kus asjaolude analüüsimiseks on mõned lühikesed hetked ning samuti peab politseiametnik tagama kõikide seadusandja poolt võimaldatud vahenditega oma seaduslike korralduste täitmist.

50. Minu hinnangul oli Teiega toimunu ühe suhteliselt lihtsa elusituatsiooni arenemine millekski selliseks, milleks üldjuhul inimese ja politseiametniku suhted ei muutu ja muutuda ei tohiks. Mulle varem esitatud avalduste ja menetluse käigus kogutud teabe pinnalt saan väita, et tavaliselt on oma roll sarnaste situatsioonide tekkimisel mõlemal osapoolel – konflikt teravneb pahatihti mõlemast osapoolest tingitud erinevate asjaolude (sh suhtlusvead) koostoimel.

51. Kokkuvõtteks teatan, et olles tutvunud Teie pöördumise, Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefekti seisukohtade ning asjakohaste õigusnormidega, ei tuvastanud ma Teie õiguste rikkumist.

52. Ühtlasi lõpetan Teie avalduse menetluse. Vastavalt õiguskantsleri seaduse § 35¹ lõikele 3 tehakse õiguskantsleri seiskoht ka menetluses osalenud järelevalvealusele asutusele teatavaks ning seetõttu saadan ma koopia käesolevast kirjast Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektile.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Teadmiseks: Politsei- ja Piirivalveameti Ida prefektuur (ida@politsei.ee)